

Ewa Lis, *Bartusówna Maria (1854–1885)* [w:] Tekstowa karto-
teka osobowa przemyślan, pod red. Anny Siciak – na stronie
Przemyskiej Biblioteki Publicznej;
zob. także: Ewa Lis, *Bartusówna Maria (1854–1885)* [w:]
*Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wie-
ku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissne-
ra, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011 s. 20

Bartusówna Maria (1854–1885), poetka.

Urodziła się 10 stycznia 1854 r. we Lwowie jako córka Stanisława, utalentowanego artysty malarza i Henryki ze Szczepańskich. Pierwsze nauki pobierała na pensji Felicji Boberskiej we Lwowie. Po śmierci ojca i ponownym zamążpójściu matki, przeniosła się do Roztoki nad Czeremoszem, a następnie do Kołomyi, gdzie przez jakiś czas uczyła się krawiectwa. W 1876 r. uczestniczyła w dwumiesięcznym kursie dla kierowniczek ogródków freblowskich przy lwowskim ŻSN, w 1878 r. zdała w Krakowie egzaminy uprawniające do nauczania w szkołach ludowych. Pierwszy wiersz pt. *Trzy obrazy Sybiru* publikowała w 1870 r. w „Jutrzence” (Kołomyja), później współpracowała z „Dziennikiem Mód”, pisała do „Tygodnia”: dodatku literackiego „Kuriera Lwowskiego” i „Ogniska Domowego”. W 1876 r. opublikowała we Lwowie pierwszy tom *Poezji* (wydany ponownie w 1880 r.). Pracowała jako nauczycielka, najpierw w lwowskiej ochronce (1878–1897), w latach 1879–1880 w szkole ludowej w Sokolnikach (pow. Lwów), od 1 września 1880 do 18 sierpnia 1881 w Nienadowej (pow. przemyski), w 1881 r. w Łazanach pod Wieliczką. W „okresie nienadowskim” nawiązała przyjaźń z właścicielką Dubiecka hrabiną Aleksandrą Konarską oraz prowadziła korespondencję z przebywającym we Florencji Teofilem Lenartowiczem. W Nienadowej i Dubiecku powstały wiersze: *Ostatni raz*, *Biała róża*, *Opuszczona kaplica* czy *Naśladownictwo Goethego*.

Jej spuścizna literacka to głównie wiersze, w tym również przekłady poetów francuskich A. Dumasa i N. Lesnaua. Próbowwała też sił w dramatopisarstwie, niestety, do dziś zachował się jedynie V akt dramatu *Wanda*, wysoko ocenionego przez współczesnych. Dwa wydania *Poezji* to jedyne publikacje książkowe Bartusówny za jej życia. Kilkadziesiąt wierszy ukazało się na łamach czasopism. Niepublikowane wiersze oraz korespondencja poetki znajdują się głównie w Bibliotece Ossolineum i Bibliotece PAN w Krakowie. Pojedyncze listy i Album Marii Bartusówny przechowywane są w Bibliotece Jagiellońskiej.

Zmarła we Lwowie 2 października 1885 r. Pochowana została na Cmentarzu Łyczakowskim.

Źródła i opracowania: Bar A., *Bartusówna Maria Miłostawa*, [w:] *PSB*, T. 1, s. 335-336; *Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”*, T. 13, *Literatura Pozytywizmu i Młodej Polski*, Warszawa 1970, s. 185-188; Brodzka A., *Maria Bartusówna (1854–1885)*, [w:] *Obraz Literatury Polskiej. Literatura Polska w Okresie Realizmu i Naturalizmu*, T. 1, Warszawa 1965, s. 357-372; Nicieja S. S., *Cmentarz Łyczakowski we Lwowie*, Wrocław 1988, s. 123, 129, 249, fot.; Pieniążek M., *Piękna pani*, „*Życie Przemyskie*” 1998, nr 14 s. 14, fot.; Stodor A. [właśc. Cehak Adam], *Marya Bartusówna. Szkic biograficzno-literacki*, [w:] *Bartusówna M., Dzieła*, t. 1, Lwów 1914, s. 1-101; Szeliga Z., *Poetka złudzeń i nadziei*, „*Życie Przemyskie*” 1986, nr 3 s. 8-9, fot.; Żyga A., *Dubieckie spotkania z literaturą polską*, [w:] *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*, Przemysł 1969, s. 269-320, fot.; tenże, *Związek życia i twórczości Marii Bartusówny z Rzeszowszczyzną. Materiały*, „*Prace Humanistyczne*” 1970, R. 1, nr 1, s. 219-234.